

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cynllun Archwilio 2018 – Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2017-18

Dyddiad cyhoeddi: Ebrill 2018

Cyfeirnod y ddogfen: 451A2018-19

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Sir Ynys Môn fel rhan o'r gwaith sydd i'w wneud yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar yr Archwilydd Cyffredinol, staff Swyddfa Archwilio Cymru neu, lle y bo'n gymwys, yr archwilydd penodedig mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd parti'n perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru a, lle y bo'n gymwys, yr archwilydd penodedig yn drydydd parti perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Lluniwyd y ddogfen hon gan Deloitte LLP a Swyddfa Archwilio Cymru.

Cynnwys

Cynllun Archwilio 2018

Crynodeb	4
Archwilio cyfrifon	4
Archwilio perfformiad	7
Ardystio hawliadau a ffurflenni grant	11
Y ffi, y tîm archwilio a'r amserlen	12
Datblygiadau yn y dyfodol i'm gwaith archwilio	14

Atodiadau

Atodiad 1 – priod gyfrifoldebau	16
Atodiad 2 – gwaith perfformiad yn yr amlinelliad o archwiliad y llynedd sy'n dal i fynd rhagddo	19
Atodiad 3 – datblygiadau eraill yn y dyfodol	20
Atodiad 4 – astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol	23

Cynllun Archwilio 2018

Crynodeb

- 1 Fel eich archwilydd allanol, fy amcan yw cynnal archwiliad sy'n cyflawni fy nyletswyddau statudol fel Archwilydd Cyffredinol a'm rhwymedigaethau o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Deddf Llywodraeth Leol 1999 a'r Cod Ymarfer Archwilio, sef:
  - archwilio eich datganiadau ariannol ac ardystio a ydynt yn 'gywir a theg';
  - asesu a ydych wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y defnydd o adnoddau;
  - archwilio ac asesu a ydych wedi cyflawni'r dyletswyddau ac wedi bodloni gofynion y Mesur; a
  - chynnal astudiaethau i'm galluogi i wneud argymhellion ar gyfer gwella darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd neu ar gyfer gwella trefniadau rheoli ariannol neu drefniadau rheoli eraill.
- 2 Diben y cynllun hwn yw nodi'r gwaith y bwriadaf ymgymryd ag ef, pryd yr ymgwymerir ag ef, faint y bydd yn ei gostio a phwy fydd yn ymgymryd ag ef.
- 3 Ni chyfyngwyd arnaf wrth gynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.
- 4 Nodir fy nghyfrifoldebau, ynghyd â chyfrifoldebau'r rheolwyr a'r rheini sy'n gyfrifol am lywodraethu, yn [Atodiad 1](#).

Archwilio cyfrifon

- 5 Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar eu 'gwirionedd a'u tegwch'. Mae hyn yn rhoi sicrwydd bod y cyfrifon:
  - yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol pa un a gawsant eu hachosi drwy dwyll neu wall;
  - yn cydymffurfio â'r gofynion statudol a gofynion cymwys eraill; ac
  - yn cydymffurfio â'r holl ofynion perthnasol ar gyfer cyflwyno a datgelu o ran cyfrifyddu.
- 6 Rwyf hefyd yn ystyried a yw Cyngor Sir Ynys Môn wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau ac yn adrodd drwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion.
- 7 [Mae Atodiad 1](#) yn nodi fy nghyfrifoldebau yn llawn.
- 8 Mae'r gwaith archwilio a wneir gennyf er mwyn cyflawni fy nghyfrifoldebau yn ymateb i'm hasesiad o risgiau. Mae'r ddealltwriaeth hon yn galluogi i mi ddatblygu dull archwilio sy'n canolbwyntio ar fynd i'r afael â risgiau penodol gan roi sicrwydd ar yr un pryd ynglŷn â'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd. Mae tri cham i'm dull archwilio fel y nodir yn [Arddangosyn 1](#).

Arddangosyn 1: fy null archwilio

Mae tri cham allweddol i'm dull archwilio, sef: cynllunio, gweithredu ac, yn olaf, ddod i gasgliad ac adrodd

- 9 Nodir y risgiau o gamddatganiadau perthnasol yr ystyriaeth eu bod yn sylweddol ac y mae angen rhoi ystyriaeth archwilio arbennig iddynt o ganlyniad i hynny yn **Arddangosyn 2**, ynghyd â'r gwaith y bwriadaf ymgymryd ag ef i ymdrin â hwy.

Arddangosyn 2: risgiau archwilio ariannol

Mae'r tabl hwn yn crynhoi'r risgiau archwilio ariannol allweddol a nodwyd yn ystod cam cynllunio'r archwiliad

Risg archwilio ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
<p>Rheolwyr yn diystyru rheolaethau</p> <p>Mae risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau ym mhob endid ar hyn o bryd. Am nad oes modd rhagweld sut y gallai rheolaethau gael eu diystyru yn y fath fodd, ystyrir ei bod yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> profi priodoldeb cofnodion mewn dyddlyfrau ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio dull gwell o ddadansoddi data i ddadansoddi holl gynnwys y dyddlyfrau ar gyfer nodweddion o ddiddordeb; cynnal profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau dros gofnodion dyddlyfrau a dyfarniadau ac amcangyfrifon rheolwyr; adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu i ganfod unrhyw duedd gan gynnwys cynnal adolygiad manwl o ddarpariaethau; a gwerthuso'r rhesymeg dros unrhyw drafodion sylweddol nad oes a wnelont â busnes arferol.
<p>Cyflawnder gwariant a'r dyddiad cau ar gyfer gwariant</p> <p>Rydym wedi nodi bod risgiau sylweddol yn gysylltiedig â chyflawnder gwariant am y gall fod cymhelliant i beidio â chofnodi'r holl</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> cynnal profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau er mwyn sicrhau cyflawnder gwariant;

Risg archwilio ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
<p>wariant er mwyn i'r Cyngor gofnodi sefyllfa fwy ffafriol ar ddiwedd y flwyddyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • cynnal profion archwilio penodol mewn perthynas â chyflawnder gwariant; a • chynnal profion manwl mewn perthynas ag amcangyfrifon a dyfarniadau rheolwyr fel y nodir yn y risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau a nodir uchod.
<p>Prisiadau eiddo</p> <p>Mae'r Cyngor yn cwblhau proses brisio lawn gylchol lle y caiff dosbarthiadau o asedau eu prasio'n llawn bob pum mlynedd, gyda phrisiadau eraill yn cael eu cwblhau gan brisywyr mewnol.</p> <p>Mae prisiadau eiddo, yn ôl eu natur, yn cynnwys dyfarniadau ac amcangyfrifon a gan fod prisiadau tir ac adeiladu ym mis Mawrth 2017 yn cyfateb i £288m, gall newidiadau mewn dyfarniadau ac amcangyfrifon gael effaith berthnasol r y gwerth cario.</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu mewn perthynas â'r broses prasio eiddo gan gynnwys nodi lleihad mewn gwerth y tu allan i'r broses brisio; • Gweithio gydag arbenigwyr prasio mewnol er mwyn asesu rhesymoldeb tybiaethau sy'n sail i'r prisiad; ac • Orlhain yr holl symudiadau prasio drwy'r datganiadau ariannol er mwyn sicrhau eu bod wedi'u datgan yn deg.

- 10 Nid wyf yn ceisio cael sicrwydd llwyr ar wirionedd na thegwch y datganiadau ariannol a'r nodiadau cysylltiedig, ond mabwysiadaf gysyniad o berthnasedd. Fy nod yw nodi camddatganiadau perthnasol, hynny yw, y rhai a allai gamarwain y sawl sy'n darllen y cyfrifon. Caiff y lefelau a ddefnyddiaf i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol eu nodi yn fy adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu cyn cwblhau'r archwiliad.
- 11 At ddibenion adrodd, byddaf yn ymdrin ag unrhyw gamddatganiadau sydd islaw lefel 'ddibwys' (5% o berthnasedd neu £100,000, pa un bynnag sydd isaf) fel materion nad oes angen i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu eu hystyried ac felly ni fyddaf yn cyflwyno adroddiad arnynt.
- 12 Mae fy ffioedd yn seiliedig ar y tybiaethau canlynol:
- bod y wybodaeth a ddarperir i ategu'r datganiadau ariannol yn amserol, o'r ansawdd disgwylidig a'i bod wedi'i hadolygu at ddibenion sicrwydd ansawdd;
  - bod safleoedd a chyfleusterau priodol yn cael eu darparu i alluogi fy nhîm archwilio i gyflawni'r archwiliad yn effeithlon;
  - y bydd yr holl swyddogion priodol ar gael yn ystod yr archwiliad;
  - bod yr holl reolaethau a gwiriadau angenrheidiol ar waith i alluogi'r Swyddog Ariannol Cyfrifol i roi'r holl sicrwydd sydd ei angen arnaf yn y Llythyr Sylwadau a anfonir ataf;
  - bod rhaglen waith arfaethedig yr Archwilwyr Mewnol wedi'i chwblhau a bod y rheolwyr wedi ymateb i faterion a allai fod wedi effeithio ar y datganiadau ariannol; ac

- eich bod wedi amlinellu'r graddau rydych yn bwriadu dibynnu ar waith y gwasanaeth Archwilio Mewnol a'r achosion pan fyddwch yn dibynnu ar waith archwilwyr eraill, arbenigwyr ac ati.
- 13 Yn ogystal â'm cyfrifoldebau o ran archwilio datganiadau ariannol statudol Cyngor Sir Ynys Môn a nodwyd uchod, mae hefyd yn ofynnol i mi ardystio datganiad a gyflwynir i Lywodraeth Cymru sy'n rhoi gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn i gefnogi'r gwaith o baratoi Cyfrifon y Llywodraeth Gyfan.

Swyddogaethau archwilio statudol

- 14 Yn ogystal â'r archwiliad o'r cyfrifon, mae gennyf gyfrifoldebau statudol i dderbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau i'r cyfrifon gan etholwyr lleol. Nodir y cyfrifoldebau hyn yn Neddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004:
- Arolygiad o dan Adran 30 o ddogfennau a chwestiynau yn ystod archwiliad; a
  - Hawl o dan Adran 31 i wneud gwrthwynebiadau yn ystod archwiliad.
- 15 Codir ffioedd archwilio am waith a wneir wrth ymdrin â chwestiynau a gwrthwynebiadau etholwyr. Gan y bydd gwaith archwilio yn dibynnu ar nifer a natur unrhyw gwestiynau a gwrthwynebiadau, ni ellir amcangyfrif ffi archwilio ar gyfer y gwaith hwn.
- 16 Os byddaf yn derbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau, trafodaf ffioedd archwilio posibl bryd hynny.

Archwiliad perfformiad

- 17 Mae angen i mi gydbwysu fy nyletswyddau statudol presennol, newydd ac arfaethedig â'r angen i barhau i gynnal archwiliadau ac asesiadau ystyrion a chymesur sy'n seiliedig ar risg. Wrth gyflawni fy nghyfrifoldebau byddaf yn parhau i geisio sicrhau'r cydbwysedd mwyaf priodol ac ychwanegu gwerth drwy wneud y canlynol:
- rhoi sicrwydd o ran y ffordd y caiff arian cyhoeddus ac asedau eu llywodraethu a'u gwarchod;
  - rhoi cipolwg defnyddiol o'r graddau y defnyddir adnoddau yn ddoeth i ddiwallu anghenion pobl; a
  - nodi a hyrwyddo ffyrdd y gellir gwella'r broses o ddarparu gwasanaethau cyhoeddus.
- 18 Gan ei bod yn debygol y bydd Bil disgwylidig Llywodraeth Leol Cymru yn cynnig na fydd Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn berthnasol i gynghorau mwyach, byddaf yn lleihau'r gwaith sy'n canolbwyntio ar y broses o gynllunio gwelliannau.
- 19 Yn y blynyddoedd diwethaf rwyf wedi dibynnu ar fy ngwaith o dan y Mesur i'm helpu i gyflawni fy nyletswydd o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 i fodloni fy hun bod cynghorau wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (gwerth am arian) wrth ddefnyddio adnoddau. Gan na fyddaf yn gallu dibynnu ar fy ngwaith o dan y Mesur

yn y dyfodol, yn 2018-19, ac mewn blynyddoedd dilynol, bydd canolbwynt fy rhaglenni archwilio perfformiad lleol yn cyd-fynd yn gliriach â'r nod o gyflawni fy nyletswydd o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

- 20 Yn 2017-18 ymgymerais â'm darn cyntaf o waith o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, sef Sylwadau Blwyddyn Un. Nod y gwaith hwn oedd nodi sut mae cyrff cyhoeddus yn dechrau ymateb i'r Ddeddf a rhannu arfer sy'n dod i'r amlwg. Bydd fy rhaglen ar gyfer 2018-19 yn cynnwys yr archwiliadau cyntaf sydd i'w cynnal o dan y Ddeddf. Bydd yr archwiliadau hyn yn asesu i ba raddau rydych yn cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd camau tuag at gyflawni eich amcanion llesiant.
- 21 Mae Swyddfa Archwilio Cymru hefyd yn cynnal rhaglen o astudiaethau llywodraeth leol. Caiff y gwaith hwn ei gynnwys yn amcangyfrifon Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer cyllid o Gronfa Gyfunol Cymru ac nid ffioedd lleol. Mae **Arddangosyn 3** yn crynhoi sefyllfa bresennol y rhaglen gyfredol o astudiaethau. Mae'r astudiaethau hyn yn arwain yn bennaf at adroddiad cenedlaethol a ategir gan allbynnau dysgu ar y cyd ac arfer da yn hytrach nag adroddiadau lleol. Caiff canfyddiadau lleol, lle bo hynny'n berthnasol, eu cynnwys mewn gwaith asesu gwelliant a'u cofnodi mewn adroddiadau gwella blynyddol yn dibynnu ar amseriad a ffocws y casgliadau.
- 22 Yn ystod gwanwyn 2018 byddaf hefyd yn ymgynghori ynghylch fy mlaenraglen o astudiaethau ym mhob sector a byddwn yn croesawu sylwadau ar y meysydd y dylwn ganolbwyntio fy adolygiadau cenedlaethol arnynt pan gaiff yr ymgynghoriad ei lansio.

Arddangosyn 3: astudiaethau llywodraeth leol

Yn 2016-17 cyhoeddais dri adroddiad cenedlaethol a oedd yn ymwneud â llywodraeth leol a byddaf yn ymgymryd â gwaith maes ar gyfer tri adroddiad pellach yn ystod haf a hydref 2018.

Astudiaeth	Statws
Astudiaethau 2016-17	
Sut mae llywodraeth leol yn rheoli galw	Cyhoeddwyd 9 Ionawr 2018
Comisiynu strategol	Cyhoeddwyd Ebrill 2018
Gwella llesiant drwy addasiadau i dai	Cyhoeddwyd 22 Chwefror 2018
Astudiaethau 2017-18	
Gwasanaethau i gymunedau gwledig	Gwaith maes – Cyhoeddir yn ystod haf/hydref 2018
Defnyddio data	Gwaith maes – Cyhoeddir yn ystod haf/hydref 2018
Cronfa gofal integredig	Gwaith maes ym mis Chwefror – Cyhoeddir yn ystod gaeaf 2018

- 23 Gan ystyried yr holl ffactorau hyn, bydd fy rhaglen waith ar gyfer 2018-19 yn cynnwys:

Arddangosyn 4: rhaglen archwilio perfformiad

Bydd fy rhaglen archwilio perfformiad ar gyfer 2018 yn cynnwys prosiectau lleol ac astudiaethau cenedlaethol

Rhaglen archwilio perfformiad	Disgrifiad byr
Gwaith archwilio ac asesu gwelliant gan gynnwys archwilio trefniadau cynllunio ac adrodd ar welliant	Archwiliad o'r gallu i gyflawni'r ddyletswydd i gyhoeddi cynllun gwella, a chyhoeddi asesiad o berfformiad.
Archwiliadau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Archwilio i ba raddau y mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd camau i gyflawni rhai o'r amcanion llesiant canlynol.
Sicrwydd ac Asesu Risg	Gwaith sy'n mynd rhagddo i nodi lefel sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen gwneud rhagor o waith archwilio mewn blynyddoedd i ddod mewn perthynas â risgiau i'r Cyngor sy'n gysylltiedig â rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.
Gwasanaethau Hamdden	Adolygu'r trefniadau y mae'r Cyngor wedi'u rhoi ar waith i ddarparu gwasanaethau hamdden gan adeiladu ar yr 'astudiaeth a gynhaliwyd yn flaenorol gan yr Archwilydd Cyffredinol fel rhan o'r astudiaethau â thema 'cyflawni â llai'.
Gwaith dilynol ar gynigion lleol a chenedlaethol ar gyfer gwelliannau/argymhellion	Adolygiad dilynol o sampl o gynigion lleol a chenedlaethol ar gyfer gwelliannau/argymhellion.
Astudiaethau Llywodraeth Leol 2018-19	Fe'u hariennir gan Lywodraeth Cymru

Rhaglen archwilio perfformiad	Disgrifiad byr
Rhoi'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ar waith	<p>Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn canolbwyntio ar ddiwygio a symleiddio'r gyfraith sy'n ymwneud â gwasanaethau cymdeithasol. Cyflwynodd y Ddeddf ddyletswyddau newydd ar gyfer awdurdodau lleol, byrddau iechyd lleol a chyrrff cyhoeddus eraill ac mae'n cwmpasu oedolion, plant a'u gofawyr, a daeth i rym ar 6 Ebrill 2016. Bydd yr astudiaeth yn adolygu'r cynnydd y mae awdurdodau wedi'i wneud o ran cyflawni eu dyletswyddau newydd o dan y Ddeddf ac yn helpu i nodi cyfleoedd ar gyfer gwella'r trefniadau rheoli a chyflawni presennol. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn ein hadroddiad cais am dystiolaeth a gyhoeddwyd ym mis Awst 2017.</p>
Rhoi Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 ar waith	<p>Nod Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 yw gwella ymateb y Sector Cyhoeddus i drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol; darparu ffocws strategol ar y materion hyn; a sicrhau y rhoddir ystyriaeth gyson i systemau ataliol, amddiffynnol a chefnogol wrth ddarparu gwasanaethau. Bydd ein hadolygiad yn canolbwyntio ar effeithiolrwydd trefniadau i wella cymorth i bobl y mae camdriniaeth a thrais o'r fath yn effeithio arnynt. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn ein hadroddiad cais am dystiolaeth a gyhoeddwyd ym mis Awst 2017.</p>

Rhaglen archwilio perfformiad	Disgrifiad byr
Gwerth am Arian Gwasanaethau Cynllunio	Cafodd Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 (y Ddeddf) Gydsyniad Brenhinol ar 6 Gorffennaf 2015. Mae'r Ddeddf yn nodi cyfres o newidiadau deddfwriaethol i ddiwygio'r system gynllunio yng Nghymru, er mwyn sicrhau ei bod yn deg ac yn gydnerth a'i bod yn galluogi datblygu. Bydd gwasanaeth cynllunio effeithiol yn llywio'r gwaith o bennu cymeriad awdurdod lleol neu barc cenedlaethol, ei ddatblygu a sicrhau ei ffyniant. O ystyried gofynion y Ddeddf, mae'n bwysig bod awdurdodau cynllunio yn sicrhau bod eu gwasanaethau yn addas at y diben er mwyn sicrhau eu bod yn cyflawni eu cyfrifoldebau statudol yn ogystal â helpu i gyflawni'r blaenoriaethau corfforaethol, rhanbarthol a chenedlaethol. Bydd ein hadolygiad yn ystyried effeithiolrwydd ac effaith gwasanaethau cynllunio ar gymunedau lleol yng Nghymru. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn ein hadroddiad cais am dystiolaeth a gyhoeddwyd ym mis Awst 2017.

- 24 Nodir y prosiectau archwilio perfformiad a gynhwyswyd yng Nghynllun Archwilio y llynedd, sydd naill ai'n dal i fynd rhagddynt neu a ddisodlwyd gan brosiectau amgen drwy gytundeb â chi, yn [Atodiad 2](#).

Ardystio hawliadau a ffurflenni grant

- 25 Gofynnwyd i mi wneud gwaith ardystio ar hawliadau a ffurflenni grant Cyngor Sir Ynys Môn.
- 26 Rydym yn disgwyl i Lywodraeth Cymru symleiddio ei threfniadau sicrwydd drwy gyflwyno'r 'Rhestr Gryno o Grantiau Ardystiedig Llywodraeth Cymru' i bob awdurdod unedol. Mae hyn yn dilyn y cynllun peilot llwyddiannus a gynhaliwyd mewn pedwar awdurdod y llynedd. Golyga hyn na ddylai fod ond nifer fach o hawliadau a ffurflenni grant i'w hardystio yn y ffordd 'draddodiadol' o hyd. Caiff ein ffi mewn perthynas â'n gwaith archwilio grantiau ei diwygio pan ddeïllir unrhyw effaith y bydd hyn yn ei chael ar y Cyngor.
- 27 Ar gyfer eleni, ni fydd Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno unrhyw adroddiad ar ganfyddiadau ffeithiol sy'n ymwneud ag unrhyw lefelau o weithgarwch na chanlyniadau.
- 28 Nodir fy ffi archwilio ar gyfer y gwaith hwn yn [Arddangosyn 6](#).

Materion sy'n ymwneud â hawliadau a ffurflenni grant penodol

- 29 Dylid nodi bod ein harchwiliad o'r profion ar gyfer Budd-daliadau Tai 2016/17 yn mynd rhagddo oherwydd yr amodau sylweddol a nodwyd mewn perthynas â 2015/16 (a gymeradwywyd ym mis Ionawr 2018) a'r profion samplu ychwanegol sydd angen eu cynnal o ganlyniad i hyn. Rydym yn gweithio gyda'r Cyngor i gytuno ar amserlen mewn perthynas â chwblhau'r gwaith hwn.

Y ffi, y tîm archwilio a'r amserlen

Ffi

- 30 Nodir eich ffi amcangyfrifedig ar gyfer 2018 yn **Arddangosyn 6**.

Arddangosyn 6: ffi archwilio

Bydd cyfanswm y ffi archwilio yn £427,261, sy'n cynnwys £192,000 am archwilio'r cyfrifon, £100,261 am waith archwilio perfformiad a £135,000 am ardystio hawliadau a ffurflenni grant.

Maes archwilio	Ffi arfaethedig (£) ¹	Y ffi wirioneddol y llynedd (£)
Archwilio cyfrifon ²	192,000	192,000
Gwaith archwilio perfformiad ³	100,261	100,261
Gwaith ardystio grantiau ^{4, 5}	135,000	135,000
Cyfanswm y ffi	427,261	427,261

Nodiadau:

¹ Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW, oherwydd ni chaiff TAW ei chodi arnoch mwyach.

² Yn daladwy rhwng mis Tachwedd 2017 a mis Hydref 2018.

³ Yn daladwy rhwng mis Ebrill 2018 a mis Mawrth 2019.

⁴ Yn daladwy wrth i'r gwaith gael ei wneud.

⁵ Nid yw'r Ffi Flaenrol yn cynnwys y gwaith ychwanegol roedd angen ei wneud i gwblhau ceisiadau am grant Budd-dal Tai 2016/17. Cytunir ar hyn â'r cleient unwaith y cytunir ar yr amserlen.

- 31 Bydd y broses gynllunio yn un barhaus, ac efallai y bydd angen newid fy rhaglen o waith archwilio ac, felly, y ffi os bydd unrhyw risgiau newydd allweddol yn codi. Ni fyddaf yn gwneud unrhyw newidiadau heb eu trafod â'r Cyngor yn gyntaf.
- 32 Ceir rhagor o wybodaeth am fy **ngraddfeydd ffioedd a'r broses o bennu ffioedd** ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru.

Tîm archwilio

33 Ceir crynodeb o brif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, yn Arddangosyn 7.

Arddangosyn 7: fy nhîm

Mae'r tabl hwn yn rhoi manylion cyswllt y tîm archwilio

Enw	Rôl	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Ian Howse	Arweinydd Ymgysylltu – Archwilio Ariannol	02920 264319	ihowse@deloitte.co.uk
Wil Bevan	Rheolwr Archwilio Ariannol	07584 144 505	wbevan@deloitte.co.uk
Derwyn Owen	Cyfarwyddwr Ymgysylltu	02920 320651	Derwyn.Owen@audit.wales
Andy Bruce	Rheolwr Archwilio Perfformiad	07919 164779	Andy.Bruce@audit.wales
Gwilym Bury	Arweinydd Archwilio Perfformiad	07813 564432	Gwilym.Bury@archwilio.cymru

34 Gallaf gadarnhau bod aelodau fy nhîm oll yn annibynnol ar Gyngor Sir Ynys Môn a'ch swyddogion. At hynny, nid wyf yn ymwybodol o unrhyw wrthdaro buddiannau posibl y mae angen i mi dynnu eich sylw ato.

Amserlen

35 Byddaf yn cyflwyno adroddiadau, neu allbynnau eraill y cytunwyd arnynt, i Gyngor Sir Ynys Môn sy'n ymdrin â'r meysydd gwaith a nodir yn y ddogfen hon. Nodir fy ngherrig milltir allweddol yn [Arddangosyn 8](#).

Arddangosyn 8: amserlen

Mae'r tabl hwn yn nodi fy amserlen arfaethedig ar gyfer cwblhau fy ngwaith archwilio yn yr awdurdod a chyflwyno adroddiad arno

Allbwn arfaethedig	Gwaith a wnaed	Llunio'r adroddiad terfynol
Cynllun Archwilio 2018	Ionawr 2018	Mawrth 2018
Gwaith cyfrifon ariannol: <ul style="list-style-type: none"> Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol Barn ar y Datganiadau Ariannol Memorandwm Cyfrifon Ariannol	Rhwng mis Chwefror a mis Medi 2018	Medi 2018 Medi 2018 Hydref 2018
Gwaith perfformiad:		

Allbwn arfaethedig	Gwaith a wnaed	Llunio'r adroddiad terfynol
<ul style="list-style-type: none"> Archwiliad o'r Cynllun Gwella Archwiliad o'r Asesiad o Berfformiad 	Ebrill 2018 - Tachwedd 2018	Mai 2018 Rhagfyr 2018
<ul style="list-style-type: none"> Sicrwydd ac Asesu Risg 	Ebrill 2018 - Chwefror 2019	Parhaus
<ul style="list-style-type: none"> Archwiliad o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 	Tachwedd 2018 - Chwefror 2019	Mawrth 2019
	Medi 2018 - Chwefror 2019	Mawrth 2019
<ul style="list-style-type: none"> Gwasanaethau Hamdden Gwaith dilynol ar gynigion lleol a chenedlaethol ar gyfer gwelliannau/argymhellion 	Mai – Gorffennaf 2018	Medi 2018
Adroddiad Gwella Blynyddol	Ebrill 2018 - Mai 2019	Mehafin 2019
Cynllun Archwilio 2019	Ionawr 2019	Mawrth 2019

* Yn amodol ar gymeradwyo'r canfyddiadau drafft mewn modd amserol gyda Chyngor Sir Ynys Môn.

Datblygiadau yn y dyfodol i'm gwaith archwilio

- 36 Mae manylion am ddatblygiadau yn y dyfodol, gan gynnwys newidiadau i Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) allweddol a seminarau Cyfnewidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru, ar gael yn [Atodiad 3](#).
- 37 Nod rhaglen Cyfnewidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru yw helpu i wella gwasanaethau cyhoeddus ledled Cymru drwy nodi a rhannu arfer da. Mae seminarau'r Gyfnewidfa yn dod ag amrywiaeth o gyrff sector cyhoeddus ynghyd i rannu eu profiadau ymarferol a'r gwersi a ddysgwyd ganddynt mewn meysydd lle byddai'n fuddiol rhannu arfer da, yn ein barn ni. Cynhelir y seminarau hyn yn rhad ac am ddim i gyfranogwyr. Mae'r digwyddiadau sydd ar y gweill yn cynnwys:
- Caffael Cynaliadwy.** Yn canolbwyntio ar sut i greu meddylfryd sy'n cefnogi caffael cynaliadwy mewn perthynas â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
  - Mesur Canlyniadau.** Gan gefnogi Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, 44 corff yn newid eu ffocws o allbynnau i ganlyniadau ac effaith.
  - Gweminar Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.** Mewn partneriaeth â'r Ganolfan Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACE) yn lechyd Cyhoeddus Cymru a Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol
  - Seminar Ddigidol,** gan ystyried astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru ar ddefnyddio data'n effeithiol. Gan weithio mewn partneriaeth â Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a'r Lab

- **Creu Cymunedau Cryf.** Yn canolbwyntio ar ynni adnewyddadwy, sgiliau cymunedol, y Gymraeg, tai a'r economi ac Iechyd Cyhoeddus Cymru
- **Gwaith partneriaeth rhwng Cyrff gwirfoddol a Chyrff yn y Sector Cyhoeddus.** Hefyd yn cynnwys lansi'r Canllaw Arfer Da ar Reoli Grantiau
- **Archwiliad Ariannol –Cau Cyfrifon Llywodraeth Leol yn Gynnar.** Yn canolbwyntio ar newidiadau diwylliannol ac ymddygiadol
- **Modelau Darparu Gwasanaeth Amgen.** Mewn partneriaeth â CLILC, CGGC, Cartrefi Cymunedol Cymru, Cydffederasiwn GIG Cymru ac Arfer Da Cymru
- **Seiberddiogelwch** Yn canolbwyntio ar drefniadau llywodraethu
- **Yn Atal Derbyniadau i'r Ysbyty.** Ar y cyd â'r GIG, y sector Gofal Cymdeithasol, y sector Tai a phartneriaid o'r Trydydd Sector
- **Ieuencid.** Yn dilyn adroddiadau thematig gan Estyn, AGGCC, AGIC a Swyddfa Archwilio Cymru ar ieuencid. Bydd tîm y Gyfnewidfa yn dilyn hyn gyda seminar er mwyn rhannu'r hyn a ddysgwyd

Atodiad 1

Priod gyfrifoldebau

Archwilio cyfrifon

Fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013, mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi fy mhwerau a'm dyletswyddau i gynnal eich archwiliad ariannol. Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar y canlynol:

- eu 'gwirionedd a'u tegwch', gan roi sicrwydd eu bod:
  - yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol pa un a gawsant eu hachosi drwy dwyll neu wall;
  - yn cydymffurfio â'r gofynion statudol a gofynion cymwys eraill; ac
  - yn cydymffurfio â'r holl ofynion perthnasol ar gyfer cyflwyno a datgelu o ran cyfrifyddu.
- cysondeb y wybodaeth yn yr Adroddiad Blynyddol â'r datganiadau ariannol.

Mae'n rhaid i mi hefyd ddatgan drwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â'r gofynion, os na chadwyd cofnodion cyfrifyddu cywir, os na wnaed y datgeliadau gofynnol ar gyfer cydnabyddiaeth a thrafodion eraill neu os nad wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i mi asesu a yw Cyngor Sir Ynys Môn wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau. Er mwyn cyflawni hyn, ystyriaif y canlynol:

- canlyniadau'r gwaith archwilio a wnaed ar y datganiadau ariannol;
- system rheolaeth fewnol Cyngor Sir Ynys Môn, fel y nodir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol a'm hadroddiad cysylltiedig;
- canlyniadau gwaith arall a wnaed gan gynnwys gwaith a gynhaliwyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), ardystiadau o hawliadau a ffurflenni, ac ymarferion paru data;
- canlyniadau gwaith cyrff adolygu allanol eraill, lle bo hynny'n berthnasol i'm cyfrifoldebau; ac
- unrhyw waith arall sy'n ymdrin â materion nas cwmpeisir gan yr uchod, ac yr wyf o'r farn ei fod yn angenrheidiol i gyflawni fy nghyfrifoldebau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi hawliau'r cyhoedd ac etholwyr i archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn a dogfennau cysylltiedig, gofyn cwestiynau i mi, fel yr Archwilydd Penodedig, am y cyfrifon a, lle y bo'n briodol, herio eitemau yn y cyfrifon. Rhaid i mi hefyd ystyried pa un a ddylwn lunio adroddiad, er budd y cyhoedd, ar unrhyw fater a ddaw i'm sylw wrth i mi gynnal yr archwiliad.

Nid yw fy ngwaith archwilio yn rhyddhau rheolwyr, na'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, o'u cyfrifoldebau sy'n cynnwys:

- paratoi'r datganiadau ariannol a'r Adroddiad Blynyddol yn unol â safonau a chanllawiau cyfrifyddu cymwys;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol; a
- sicrhau gwerth am arian o ran y defnydd o adnoddau.

Mae'r rheolwyr yn cytuno i roi'r canlynol i mi:

- mynediad i'r holl wybodaeth y mae'r rheolwyr yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r gwaith o baratoi'r datganiadau ariannol megis cofnodion, dogfennaeth a materion eraill;
- gwybodaeth ychwanegol y gallaf ofyn amdani gan y rheolwyr er mwyn cynnal yr archwiliad; a
- mynediad anghyfyngedig i unigolion o fewn Cyngor Sir Ynys Môn y byddaf yn penderfynu ei bod yn angenrheidiol cael tystiolaeth archwilio ganddynt.

Bydd angen i'r rheolwyr roi datganiadau ysgrifenedig i mi er mwyn cadarnhau'r canlynol:

- eu bod wedi cyflawni eu cyfrifoldebau ar gyfer paratoi'r datganiadau ariannol;
- bod pob trafodyn wedi'i gofnodi ac wedi'i adlewyrchu yn y datganiadau ariannol;
- bod y wybodaeth a roddwyd i mi er mwyn cynnal yr archwiliad yn gyflawn; ac
- ategu tystiolaeth archwilio arall sy'n berthnasol i'r datganiadau ariannol neu honiadau penodol yn y datganiadau ariannol os ystyriaif fod hynny'n angenrheidiol neu os yw'n ofynnol o dan y Safonau Rhyngwladol ar Archwilio.

Archwiliad perfformiad

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i mi, drwy archwilio'r cyfrifon neu fel arall, fodloni fy hun bod y corff wedi gwneud trefniadau priodol ar gyfer:

- sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau; a
- bod y corff, os oes angen iddo gyhoeddi gwybodaeth yn unol â chyfarwyddyd o dan adran 47 (gwybodaeth am berfformiad) wedi gwneud trefniadau o'r fath ar gyfer casglu a chofnodi'r wybodaeth a'i chyhoeddi fel sy'n ofynnol er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau o dan yr adran honno.

Mae'r Mesur yn gosod dyletswydd gyffredinol ar awdurdodau gwella i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni [eu] swyddogaethau'. Mae hefyd yn gosod gofynion penodol ar awdurdodau i bennu amcanion gwella, ac i gyhoeddi cynlluniau gwella blynyddol ac asesiadau o berfformiad. Diffinnir awdurdodau gwella fel cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol, awdurdodau parciau cenedlaethol, ac awdurdodau tân ac achub.

Mae'r Mesur hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal asesiad gwella ar gyfer pob awdurdod gwella bob blwyddyn, er mwyn pennu a yw'r awdurdod yn debygol o gydymffurfio â'i ddyletswydd gyffredinol a gofynion y Mesur. Rhaid i mi hefyd gynnal

archwiliadau i nodi pa un a yw'r awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran gwella, cynllunio ac adrodd.

O dan rai amgylchiadau gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y bydd yn cyflwyno adroddiad i'r awdurdodau a'r Gweinidogion perthnasol mewn perthynas â hwy, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn crynhoi'r adroddiadau archwilio ac asesu yn ei Adroddiad Gwella Blynyddol cyhoeddedig (o dan adran 24). Bydd yr adroddiad hwn hefyd yn crynhoi unrhyw adroddiadau ar arolygiadau arbennig.

Mae adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal archwiliadau o gyrrff cyhoeddus at ddibenion asesu'r graddau y maent wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth:

- (a) pennu amcanion llesiant; a
- (b) cymryd camau i gyflawni'r amcanion hynny.

Mae'n rhaid i mi gynnal y fath archwiliad o bob corff cyhoeddus o leiaf unwaith ystod cyfnod o 5 mlynedd. Cyn diwedd y cyfnod mae'n rhaid i mi gyflwyno adroddiad ar ganlyniadau'r archwiliadau hynny i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Atodiad 2

Gwaith perfformiad yn yr amlinelliad o archwiliad y llynedd sy'n dal i fynd rhagddo

Arddangosyn 9: gwaith perfformiad yn yr amlinelliad o archwiliad y llynedd sy'n dal i fynd rhagddo

Mae gwaith archwilio perfformiad a gafodd ei gynnwys yng nghynllun archwilio'r flwyddyn ddiwethaf yn dal i fynd rhagddo.

Prosiect archwilio perfformiad	Statws	Sylwadau
Astudiaeth Thematig: Adolygiad o ddefnyddwyr gwasanaethau Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC).	Bydd yr adolygiad yn gwerthuso sut deimlad ydyw (fel aelod o'r cyhoedd) i ddelio â gwasanaethau'r cyngor, yn ogystal â phenderfynu p'un a oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar waith er mwyn ei alluogi i barhau i gyrraedd SATC.	Cwblhawyd y gwaith maes. I'w gyhoeddi yn ystod gwanwyn 2018.
Gwaith Lleol: Parodrwydd Wylfa Newydd a'i effaith ar Allu Corfforaethol.	Bydd yr adolygiad hwn yn canolbwyntio ar allu a pharodrwydd y Cyngor i gefnogi prosiect Wylfa Newydd yng nghyd-destun y Rhaglen Ynys Ynni ac amcanion strategol ehangach y Cyngor.	Cwblhawyd y gwaith maes. I'w gyhoeddi yn ystod gwanwyn 2018.
Astudiaeth Thematig: Craffu – Addas i'r Dyfodol	Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried effaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar waith pwyllgorau craffu.	Cwblhawyd y gwaith maes. I'w gyhoeddi yn ystod gwanwyn 2018.
Adroddiad Gwella Blynyddol	Adroddiad gan Archwilydd Cyffredinol Cymru yn adolygu perfformiad a threfniadau'r Cyngor.	I'w gyhoeddi yn ystod haf 2018.

Atodiad 3

Datblygiadau eraill yn y dyfodol

Newidiadau IFRS allweddol sydd i ddod

Arddangosyn 10: newidiadau IFRS allweddol sydd i ddod

Mae tri newid allweddol i reolau cyfrifyddu a fydd yn effeithio ar yr awdurdod dros y tair blynedd nesaf.

Safon	Dyddiad dod i rym	Rhagor o fanylion
IFRS 9 Offerynnau ariannol	2018-19	Bydd IFRS 9 offerynnau ariannol yn disodli IAS 39 ac mae'n cynnwys dull newydd o ddosbarthu a mesur asedau ariannol yn seiliedig ar egwyddorion. Mae hefyd yn cyflwyno methodoleg lleihau gwerth newydd ar gyfer asedau ariannol sy'n seiliedig ar golledion disgwylidig yn hytrach na cholledion yr eir iddynt. Bydd hyn yn golygu y gellir cydnabod colledion credyd disgwylidig yn gynharach ac yn fwy amserol. Caiff bron yr holl ofynion cyfrifyddu ar gyfer rhwymedigaethau ariannol eu dwyn ymlaen heb eu newid o IAS 39.
IFRS 15 Refeniw o gontractau â chwsmeriaid	2018-19	Mae IFRS 15 refeniw o gontractau â chwsmeriaid yn cyflwyno model pum cam yn seiliedig ar egwyddorion ar gyfer cydnabod refeniw sy'n deillio o gontractau â chwsmeriaid. Mae'n seiliedig ar egwyddor craidd sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r refeniw a gydnabyddir ddangos trosglwyddiad nwyddau neu wasanaethau a addawyd i'r cwsmer mewn swm sy'n adlewyrchu'r gydnabyddiaeth y mae'r corff yn disgwyl bod ganddo hawl iddi, yn gyfnewid am y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Bydd hefyd yn galw am ddatgeliadau mwy cynhwysfawr nag sydd eu hangen ar hyn o bryd.
IFRS 16 Prydlesi	2019-20	Bydd IFRS 16 yn disodli'r safon gyfredol ar brydlesi, sef IAS 17. Y prif newid yw ei fod yn cael gwared i raddau helaeth ar y gwahaniaeth rhwng prydlesi gweithredu a chyllid i ddeiliaid prydles drwy gyflwyno un model cyfrifyddu ar gyfer deiliaid prydles sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gydnabod asedau a rhwymedigaethau ar gyfer pob prydles â thymor o fwy na 12 mis, oni bai bod yr ased sylfaenol o werth isel. Yn sgil hyn, caiff pob prydles ei chydnabod ar y fantolen fel ased yn seiliedig ar egwyddor 'hawl i ddefnyddio' gyda rhwymedigaeth gyfatebol am renti

Safon	Dyddiad dod i rym	Rhagor o fanylion
		yn y dyfodol. Mae hwn yn newid mawr i drefniadau cyfrifyddu o ran deiliaid prydles.

Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol

Mae'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol yn ddeddf diogelu data newydd i'r UE gyfan a fydd yn gymwys o 25 Mai 2018 ymlaen ac sydd â'r nod o gysoni a diweddarau deddfau diogelu data. Mae Llywodraeth y DU wedi cyflwyno'r Bil Diogelu Data, a fydd yn ymgorffori'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol yng nghyfraith y DU ac yn disodli Deddf Diogelu Data 1998, ac y mae'n bwriadu y bydd hefyd yn dod i rym ar 25 Mai 2018.

Mae'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol yn cyflwyno gofynion newydd o ran prosesu data personol, gan gynnwys egwyddor atebolrwydd, a fydd yn gofyn am gofnodion manylach o weithgareddau prosesu data personol, tystiolaeth o gydymffurfiaeth ag egwyddorion diogelu data a'r mesurau diogelwch technegol a sefydliadol a roddir ar waith i ddiogelu'r data. Rydym yn diweddarau ein polisiau, ein prosesau a'n dogfennaeth ein hunain er mwyn bodloni'r gofynion hyn ac yn disgwyl i'r cyrff a archwilir gennym gymryd camau tebyg. Bydd meysydd allweddol o waith ychwanegol yn cynnwys defnyddio hysbysiadau prosesu teg manylach, mwy o asesiadau o'r effaith ar breifatrwydd a chadw cofnodion mwy cynhwysfawr mewn perthynas â gweithgareddau prosesu.

Partneriaeth Pensiwn Cymru

Mae awdurdodau gweinyddu wyth cronfa'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yng Nghymru wedi sefydlu cronfa buddsoddi pensiwn yn unol â gofynion y llywodraeth. O fis Ebrill 2018 ymlaen, bydd Cydbwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru yn goruchwyllo'r broses o gyfuno buddsoddiadau gwerth tua £15 biliwn o wyth cronfa'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Mae'n rhaid i'r awdurdodau perthnasol chwarae rhan lawn yn y broses hon er mwyn sicrhau y rhoddir trefniadau priodol ar waith sy'n bodloni eu gofynion ac er mwyn sicrhau manteision y broses gyfuno sy'n cynnwys arbedion maint a chostau is.

Cyfnewidfa Arfer Da

Mae Cyfnewidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru yn helpu gwasanaethau cyhoeddus i wella drwy rannu gwybodaeth ac arferion sy'n gweithio. Cynhelir digwyddiadau lle gellir cyfnewid gwybodaeth wyneb yn wyneb a chaiff adnoddau eu rhannu ar-lein.

Arddangosyn 11: Gweminarau a Seminarau arfaethedig y Gyfnewidfa yn y dyfodol

Mae fy rhaglen arfaethedig ar gyfer y Gyfnewidfa yn cynnwys 11 maes pwnc

Dyddiad	Fformat	Pwnc
Ebrill 2018	Gweminar	Caffael Cynaliadwy. Yn canolbwyntio ar sut i greu meddylfryd sy'n cefnogi caffael cynaliadwy mewn perthynas â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
Mai 2018	Gweminar	Mesur Canlyniadau. Gan gefnogi Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, 44 corff yn newid eu ffocws o allbynnau i ganlyniadau ac effaith.
Mehefin 2018	Seminar	Gweminar Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Mewn partneriaeth â'r Ganolfan Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACE) yn lechyd Cyhoeddus Cymru a Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol.
Mehefin 2018	Seminar	Digidol. Seminar, gan ystyried astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru ar ddefnyddio data'n effeithiol. Gan weithio mewn partneriaeth â Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a'r Lab.
Gorffennaf 2018	Seminar	Creu Cymunedau Cryf. Yn canolbwyntio ar ynni adnewyddadwy, sgiliau cymunedol, y Gymraeg, tai a'r economi ac lechyd Cyhoeddus Cymru.
Medi 2018	Seminar	Gwaith partneriaeth rhwng Cyrff gwirfoddol a Chyrff yn y Sector Cyhoeddus. Hefyd yn cynnwys lansio'r Canllaw Arfer Da ar Reoli Grantiau
Hydref 2018	Gweminar	Archwiliad Ariannol – Cau Cyfrifon Llywodraeth Leol yn Gynnar. Yn canolbwyntio ar newidiadau diwylliannol ac ymddygiadol.
Rhagfyr 2018	Seminar	Modelau Darparu Gwasanaeth Amgen. Mewn partneriaeth â CLILC, CGGC, Cartrefi Cymunedol Cymru, Cydffederasiwn GIG Cymru ac Arfer Da Cymru.
Ionawr 2019	Gweminar	Seiberddiogelwch. Yn canolbwyntio ar drefniadau llywodraethu.
Chwefror 2019	Seminar	Atal Derbyniadau i'r Ysbyty. Ar y cyd â'r GIG, y sector Gofal Cymdeithasol, y sector Tai a phartneriaid o'r Trydydd Sector.
Mawrth 2019	Seminar	Ieuentid. Yn dilyn adroddiadau thematig gan Estyn, AGGCC, AGIC a Swyddfa Archwilio Cymru ar ieuentid. Bydd tîm y Gyfnewidfa yn dilyn hyn gyda seminar er mwyn rhannu'r hyn a ddysgwyd.

Atodiad 4

Astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol

Efallai y bydd gan y Cyngor hefyd ddi-ddordeb yn yr archwiliadau gwerth am arian cenedlaethol a gynhelir gennyf, y bydd rhai ohonynt yn arbennig o berthnasol i lywodraeth leol, ac efallai'n cynnwys casglu tystiolaeth ar draws llywodraeth leol. Cefnogir yr astudiaethau hyn gan gronfeydd a gymeradwyir gan y Cynulliad Cenedlaethol. Cyflwynir adroddiadau i Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol i'w helpu i graffu ar wariant cyhoeddus ac o bosibl i hwyluso trefniadau craffu pwyllgorau eraill y Cynulliad Cenedlaethol.

Mae **Arddangosyn 12** yn cwmpasu'r holl waith mewn perthynas ag astudiaethau gwerth am arian sydd ar y gweill ar hyn o bryd. Mae'r rhaglen hon yn cynnwys crynodebau Cymru gyfan o'r gwaith archwilio a wnaed yn lleol yn y GIG ac archwiliadau ymatebol o feysydd penodol sy'n peri pryder i'r cyhoedd a godwyd â mi. Yn ogystal â'r gwaith a amlinellir isod, mae'n bosibl y byddaf yn penderfynu paratoi adroddiadau cenedlaethol eraill yn ystod y flwyddyn a fydd yn crynhoi gwaith archwilio lleol, gwaith dilynol neu a fydd yn seiliedig ar ganfyddiadau archwiliadau ymatebol.

Cyflwynir adroddiadau diweddar pellach ar fy rhaglen o astudiaethau gwerth am arian i chi o fewn yr adroddiadau cynnydd rheolaidd a baratoir gan fy nhîm.

Arddangosyn 12: astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol

Pwnc	Dyddiad cyhoeddi disgwylidig (ar 11 Ionawr 2018)
Gwasanaethau gofal sylfaenol ²	Chwefror/Mawrth 2018
Mynediad i wasanaethau cyhoeddus gyda chymorth gwasanaethau dehongli a chyfieithu arbenigol	Mawrth/Ebrill 2018
Rheoli gwastraff (atal gwastraff) Rheoli gwastraff (ailgylchu trefol) Rheoli gwastraff (caffael seilwaith)	Mawrth/Mai 2018
Ymyrraeth gynnar a newid ymddygiad y cyhoedd ³	Mawrth/Ebrill 2018
Gwasanaethau meddygon teulu y tu allan i oriau – adroddiad cryno cenedlaethol	Ebrill/Mai 2018
Rhaglen Datblygu Gwledig 2014-2020	Ebrill/Mai 2018
Cyllid busnes	Mai 2018

²Adroddiad llawn data cychwynnol sy'n rhoi 'darlun o faes gofal sylfaenol' cyn i ragor o waith archwilio lleol gael ei wneud.

³ Yn dilyn rhywfaint o waith arfer da, rydym yn bwriadu llunio papur cryno byr er mwyn tynnu sylw at rai o'r materion a godwyd a rhywfaint o'r dystiolaeth a gasglwyd drwy'r gwaith hwnnw, wedi'u hategu gan gyfres o bodlediadau.

Pwnc	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig (ar 11 Ionawr 2018)
Costau staff asiantaeth y GIG ⁴	Haf 2018
Rhaglenni Cronfeydd Strwythurol yr UE 2014-2020	Haf 2018
Gwella llesiant pobl ifanc	Hydref 2018
Gwasanaethau radioleg – crynodeb cenedlaethol	I'w gadarnhau
Cronfa Gofal Integredig	I'w gadarnhau
Gofal a dderbynnir gan blant a phobl ifanc ⁵	I'w gadarnhau

⁴Yn ddiweddar, mae gwaith wedi dechrau ar gasglu data o bob gwasanaeth iechyd yn y DU er mwyn ategu papur ar ddulliau amrywiol o ymdrin â chostau cynyddol cyflogi staff meddygol a nyrsio asiantaeth o fewn y GIG. Nid yw union fformat yr allbwn hwn wedi'i gadarnhau eto.

⁵ Mae'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus nawr wedi amlinellu ei [gynlluniau](#) cychwynol ar gyfer rhywfaint o waith ymchwilio parhaus ar y pwnc hwn. Byddaf yn cynorthwyo'r gwaith hwn, er nad yw union natur nac amserlen unrhyw allbynnau ychwanegol sy'n ymwneud ag archwilio wedi'u cadarnhau eto.

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Cathedral Road
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-bost: info@audit.wales

Gwefan: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru